

технологияны оқу процесінде қалай қолдану керектігін егжей-тегжейлі сипаттайды. Көркем шығармада сабақ барысында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қалай қолдану керек деген сұрақ қарастырылуда. Көркем өнер сабағына компьютерді енгізудің нәтижесі шығармашылық ойлау мен шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру болып табылады, оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығы артып келеді. Мақалада студенттердің шығармашылық ойлауын қалыптастыруға көмектесетін міндеттер егжей-тегжейлі сипатталған.

Түйінді сөздер: ақпараттық-коммуникациялық технологиялар; компьютер; шығармашылық ойлау; білім беру; өнер сабағы; қоғамды цифрландыру; мектеп.

Formation of creative thinking of schoolchildren in artwork lessons based on information and communication technologies

M.B. Kapisheva

*Master student, Abai Kazakh National Pedagogical University,
Kazakhstan, Almaty*

Annotation

This article is devoted to the description of the ways of forming creative thinking among students in artwork classes using information and communication technologies. The purpose of the study is the scientific justification and development of a methodology for the formation of creative thinking of schoolchildren in artwork lessons based on information and communication technologies. The methodological basis of the study was basic research and scientific publications on the problem of the formation of creative thinking using information and communication technologies. The author describes in detail the ways of introducing computer technology into the educational process. The question of how to implement information and communication technologies in the course of a lesson in art work is also being considered. The result of introducing a computer into an artwork lesson is the formation of creative thinking and creative abilities, and the students' interest in the educational process is growing. The article describes in detail the tasks that will help students form creative thinking.

Key words: information and communication technologies; a computer; creative thinking; education; art lesson; digitalization of society; school.

Поступила в редакцию 07.03.2020

FTAXP 14.25.05

*A. СОВЕТХАНОВ¹, С. ТАШБОЛАТОВ¹, Н. ШЫНЫБЕК¹, F. ӘШІМХАНОВ²,
Ф. АЙТБАЕВА²*

¹*Аймақтық әлеуметтік инновациялық университеті (Шымкент, Қазақстан),*

²*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан),
kulalbek@mail.ru; nurzhik_0202@mail.ru; ashimkhanov.77@mail.ru; Aytbayeva1967@mail.
ru <https://doi.org/10.51889/2020-2.2077-6861.23>*

ҚАЗАҚ КҮРЕСІ НЕГІЗІНДЕ КҮРЕС ТҮРЛЕРІН САБАҚТАРДА ҮЙРЕТУДІҢ ТЕХНИКАЛЫҚ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа

Дене шынықтыру бағдарламасындағы «Жекпе-жек» бөлімін қамтитын күрес өнері – ұлттық салт-дәстүрге жататын, ұлттық мәдениеттің дамуымен бірге жетілген спорттық сала. Балаларды ержүректілікке, намысқойлыққа, қайраттылыққа тәрбиелейтін бұл спорт түрі мектептегі жоғары буын сыныптарына арналған.

Көшпенділердің тұрмыстық, әлеуметтік өмірінде кездесетін той-томалақ, ойын-тамаша, сауық-сайран, ас беру, алуан спорттық қимылдар кезінде орындалатын дәстүрлі өнер түрі. Ептілікті, күштілікті, қайсарлықты, ерлікті шындайтын көне сайыстардың қайнар көзі. Күрес өнері әлем халықтарында ортақ кезігетін, тари-

хымен тамырлас, болмысымен біте қайнаскан ұлттық спорт. Бірақ әр елде күрестің аталуы, әдіс-тәсілдері ұқсамайды. Ол басында пайда болу, қалыптасу, өркендеу, гүлдену мен даму сатысын басып өткен байырғы төл мұрамыздың бірегей құнды мұрасы. Жаһанданған жаңа дәуірге келгенде төл күресіміздің өресін төмендетіп алмау үшін тамаша игілікті іс-шаралар қолға алынып атқарыла бастады. Қазақ елі бейбіт тәуелсіз ел болған соң қазақ күресін дамыту жолында толағай табыстарға кенелді.

Түйін сөздер: спорттық жаттықтыру; күрес түрлері; айла-әдіс түрлері; оқыту әдістері.

Кіріспе. Дене шынықтыру сабағында күрестің әдіс-айлалары қазақ күресіне ұқсас. Қазақ күресі ұлтымыз құрамын құраған ру, тайпа, ұлыстардың құрылу тарихымен сабақтасқан ескі спорттық шаралардың бірі. Ұлт мұратын ұлықтаған ұлық мерекелердің көне үлгісі. Ұлт жандылықты тұла бойға ұялатқан өлмес өнер. Қазақ күресінің тарихы қазақты құраған ру, тайпа, ұлыстардың ұрпақтарын білекті де жүректі жігіттердің құрыштай өскен жекпе-жек сайыс жаттығуларынан таралып келеді [1; 8].

Мақсаты: мектептерде қазақ күресі негізінде күрестің техникасы мен тактикасына жасөспірім балаларды үйретудің жалпы әдістерін талдау. Күрес тәсілдерін дене шынықтыру сабақтарында жіктеу арқылы барлық белгілі әдістерді ортақ белгілеріне қарай топтарға бөлуге болады [4;19].

Зерттеу әдістері, оны ұйымдастыру: *жүйелеу* – тәсілдердің әртүрлі топтардың арасындағы байланыстар мен өзара тәуелділіктерді тауып, оларды қиындық дәрежесіне, құрылымының күрделілігіне, белгілеріне қарай бірінен бірін орналастыру (жүйе). *Терминология* – педагогикалық және спорттық жұмыс кезінде пайдаланылатын қазақ күресіне тән атаулар. Жүйелеу жіктеу негізінде жүргізіледі. Ол жаттықтырушының күрес техникасы, топтар мен амалдар арасындағы өзара байланыс жөніндегі жаттығушыларға түсінік беруіне көмектеседі. Бұл палуандарды дәйекті түрде және дұрыс оқытуға мүмкіндік береді. Қазақ күресін жіктеу негізіне қарсыласпен күрескен кезде қолданылатын және жарыс ережелерінде рұқсат етілген амалдар алынған. Қазақ күресі техникасындағы кейбір түсініктерді анықтау [6;16]:

Күрес техникасы дегеніміз палуанның жеңіске жетуі үшін қолданатын және әрекет ету ережелерінде рұқсат етілген амалдар

жиынтығы. *Түрегелін күресу техникасы* – тұрып күрескенде қолданатын амалдар. *Ұстасу* – қолмен орындалатын әрекеттер, палуан шабуылдау, қорғану немесе қарсы шабуылдау мақсатында қарсыласының киімінің бір жерінен ұстайды. *Бір жақты ұстау* – оң қолымен қарсыласының оң қолынан [2;18] (сол қолын сол қолынан) ұстау. *Өр жақты ұстау* – оң қолымен қарсыласының сол қолынан (сол қолымен оң қолынан) ұстау. *Ырғақ* – білектерін айқастыру әдісі, саусақтарына қармақтап ілмектеп, құлыптап, бір-бірімен ұстастырады. *Шалу* – аяқпен жасалатын қимыл, бұл кезде палуан балтырын, жіліншігін қарсыласының тізесінен төмен қойып, сырттан шалады [5]. *Ілу* – аяқпен жасалатын қимыл. Бұл кезде палуан қарсыласының денесінің қандай да болмасын бір бөлігін ұстап, өзіне немесе бір жағына қарай тартады. Аяқты бүге жіліншікпен немесе табанмен орындалады. *Орау* – аяқпен жасалатын қимыл. Палуан қарсыласын қимылдатпай ұстап, өзіне немесе бір жағына қарай тартып, онымен бір мезгілде жіліншілігімен және табанымен аяғынан іледі [17]. *Қағу* – аяқ қимылы. Палуан табан жағымен, табанның ішкі, сыртқы қырларымен қарсыласын аяқтан қағады. *Көтере қағу* – аяқ қимылы. Палуан санының артқы жағымен қарсыласын аяғынан немесе екі аяғынан бірдей артқа көтере қағады. *Тізеден қағу* – аяқ қимылы [3]. Палуан қарсыласының аяқтарын кілемге тигізбей көтеріп алып, тізесімен қағады. *Көтере итеру* – аяқ қимылы. Палуан қарсыласын санымен немесе жіліншігімен өзінің алдынан жоғары көтере итереді. *Адымын айқастыру* – қарсыласының жанына немесе артына шығу мақсатымен палуан аяғын оның аяқтарының артына қояды. *Еңкею* – денені тік тұрған күйінен горизонталь күйге қозғалту. *Тікею* – денені горизонталь күйден тік күйге келтіріп

қозғалу. *Шалқаю* – денені артқа қарай шалқайтып доғаша иілу. *Айналу* – артқа қарай құлаған кезде дененің қозғалысы: палуан шалқалап құлап бара жатқанда кеудесімен түсетіндей болып айналады. *Жұлқу* – палуан қарсыласын қатты тартады (жұлқиды). *Итеру* – палуан қарсыласын өзінен ары қарай немесе қапталға қарай қатты итереді. *Әдіс* – палуанның толық аяқталған әрекеті, қарсыласынан басым түсу немесе оны жеңу амалы [7]. *Қорғану* – қарсыласының шабуылын палуанның тойтаруына мүмкіндік беретін әрекеттері. *Қарсы әдіс (амал)* – қарсыласының әдісіне қолданылатын әдіс (амал). *Лақтыру* – қарсыласын кілемнен көтеріп алып, жауырынымен немесе кеудесімен түсіруге мүмкіндік беретін әдістер. *Жығу* – түрегеліп тұрған қарсыласты көтеріп алмай-ақ кеудесімен немесе арқасымен түсіруге көмектесетін әдістер. *Арқадан асыра лақтыру* – қарсыласқа арқасын бере айналып, содан соң еңкею немесе алға қарай құлау арқылы орындалады. Айнала берген кезде еңкейе қалу бұл әдістің негізгі элементі болып табылады. *Шалқайып (тәспен) лақтыру* – шалқаю арқылы орындалады [16]. Бұл әдістің негізгі элементі – денені артқа қарай доғаша иіп шалқайту. *Еңкейіп лақтыру* – кеуденің және аяқтың күші арқылы қарсыласты көтеріп алып, содан соң еңкейіп, оны кілемге түсіру жолымен орындалады. *Лу* – түрегеліп тұрғанда орындалатын әдіс [9]. Қарсыласының аяғын палуан бүгілген өз аяғымен іліп алып жығады немесе лақтырады. *Сүріндіру* – лақтыру әдісі. Кедергі етіп қойған өзінің аяғынан қарсыласын өткізе сүріндіріп лақтырады. *Иықтан асырып лақтыру* – палуан арқасын берік денесін айналдырып барып қарсыласын иығынан асырып лақтырады [12]. *Орау* – түрегеліп тұрғанда орындалатын әдіс. Қарсыласының аяғын палуан өз аяғымен (жіліншілігімен және табанымен бір мезгілде) орап алып жығады немесе лақтырады. Тактикалық даярлық амалдары – палуан шабуылдау немесе қарсы шабуылдау жасау үшін қолайлы жағдай жасайтын әрекеттері. *Барлау* – палуанның қарсыласы жөнінде мәліметтер алуы-

на көмектесетін тактикалық әрекеттері. *Бүркемелеу* – палуанның қарсыласынан шын ойын жасыру үшін жасайтын тактикалық әрекеттері. *Қауіп төндіру* – палуанның қарсыласын қорғанысқа көшуге мәжбүр ететін тактикалық әрекеттері. Жалған әрекеттер – ақырына жеткізілмеген және қарсыласты [11] тиісті қорғанысқа көшуге мәжбүр ететін амалдар: ұстау, жұлқу, итеру және басқа да әрекеттер. *Алдау* – ол да жалған әрекеттер. *Қайталап алдау* – палуанның өзінің шын амалын қарсыласына жалған амал етіп көрсетуге бағытталған тактикалық әрекеттері. *Шақыру* – палуанның қарсыласын белсенді қимылдар жасауға мәжбүр ететін тактикалық әрекеттері. *Тұқырту* – палуанның қарсыласының еркін қимылдауына мүмкіндік бермейтін тактикалық әрекеттері. *Тепе-теңдіктен шығару* – палуанның өзі шабуылға шығуына ыңғайлы, ал қарсыласын тепе-теңдігін сақтай алмай, қолайсыз күйге түсуге мәжбүр ететін тактикалық әрекеттері. *Шабуыл* – тактикалық әрекет, оның мақсаты: басым түсу, жеңіске жету [10]. *Қайталап шабуылдау* – бірдей қимылдармен қатар орындалатын тактикалық әрекеттер, ол қимылдардың тек соңғысы ғана шешуші, ал қалғандары жалған болып табылады. *Айла-тәсіл* – белгілі бір нәтижеге жету үшін орынадалатын әрекеттерді тактикалық жағынан ұшттастыру немесе олардың бірінен-бірі орындалуы. *Ұстау (әдіс) айла-тәсілі* – қарсыласы ұстаудың (әдістің) бір түрінен қорғана жүріп, келесілерін орындауға қолайлы сәтін туғызатындай етіп ұстау түрлерін (әдістерді) ұшттастыру. *Алдын алу* – палуанның қарсыласының шабуылы мен бір мезгілде жүргізетін шабуылдау әрекеттері. Бірақ палуан қарсыласының алдын алу үшін оны шапшаңырақ орындайды.

Қазақстанда күрестің қазақ күресі, грек-рим күресі, еркін күрес, дзюдо және самбо сияқты жекпе-жек түрлері кең дамыған [13].

Қазақ күресі – ұлттық спорт түрі. Оның тәсілдері сан алуан. Жекпе-жек барысында бір қолмен белдіктен немесе күрте жағасынан, жеңінен ұстап шалу, үйіріп, сүріндіре, жұлқу, тізеден қағу, іліп неме-

се кеудеден асыра лақтыру, т.б. көптеген тәсілдер қолданылады [15]. 1928 жылы қазақ күресінің бірыңғай ережесі қабылданып, ол 1938 ж. республикалық спорттық жарыстың бағдарламасына енгізілді. Қазақ күресі балуандары халықаралық аренада тұңғыш рет 1952 ж. Ашғабат қаласында сынға түсті. Қазақ күресінің салмақ дәрежелері де, ережесі де жиі өзгерістерге ұшырады. Кей жылдары үш, төрт, бес, сегіз, он салмақ дәрежелері бойынша жарыстар өтіп жүрді. 1998 жылдан еліміздің балуандары үш салмақ дәрежесі бойынша күш сынасады.

60 кг-ға дейінгі балуандар – кіші балуан, 74 кг-ға дейінгілер – орта балуан, 74 кг-нан жоғарылар – бас балуан деп аталады [14].

Грек-рим күресі, классикалық күрес – қол және тұтас дене қозғалысына негізделген тәсілдерді пайдаланатын спорттық күрес түрі. Бұл күресте қарсыласын белден төмен ұстауға, аяқтан шалуға, т.б. болмайды. Грек-рим күресінің мақсаты – қарсыласының жауырынын жерге тигізу немесе күрес тәсілдерін шебер қолдана отырып, ұпай санымен жеңу (Сурет 1).

Сурет 1. Қазақстанда дамыған күрес түрі – грек-рим күресі

Грек-рим күресі 1896 жылғы I-Олимпиадалық ойындардың бағдарламасына енді. 1904 жылдан дүниежүзілік чемпионаттар өткізіліп келеді. XX-ғасырдың 60-жылдарының аяғынан бастап күрестің бұл түрі Қазақстанда жедел дами түсті. Қазақ халқынан шыққан **Қажымұқан Мұңайтпасов, Шәміл Серіков, Жақсылық Үшкөмпіров, Дәулет Тұрлыханов, Бақтияр Байсейітов, Нұрбақыт Теңізбаев, Әсет Мамбетов** сияқты дүниежүзілік, Олимпиада чемпиондары мен жүлдегерлерінің есімдері көпшілікке белгілі.

Күрес түрлерінің ішінде келесі айта кетерлігі, әлем халықтарының ішінде кеңінен танымал болған келесі күрес спорт түрі дзюдоға сипаттама берсек (Сурет 2): ол күрес түрі XIX ғасырдың аяғында Жапонияда джиу-джицу күресі негізінде пайда болған. 1956 жылдан дүниежүзілік чемпионаттар өткізіледі, Олимпиада ойындарына 1964 жылдан енген.

Дзюдошылар арнайы кілем (татами) үстінде күреседі. Киімдері кимоно, белбеу және шалбар. Күрес ережесі бойынша қылқындыруға, қолды бұрауға болады. Жаңадан қатысып жүргендер беліне ақ белбеу, ал жоғары разрядшылар қара белбеу орап шығады. Қазақстанда дзюдо күресі XX ғасырдың 60-жылдарынан бері дамып келеді. **Асхат Жіткеев** Пекинде (Қытай) өткен XXIX Олимпиадалық ойындарда (2008) күміс, дүниежүзілік чемпионатта (2004, Корея) қола жүлдені иеленді. Алматыда 1995 жылдан бері **Ораз Жандосов** атындағы халықаралық турнир өтіп келеді.

Самбо (орыстың «самозащита без оружия» – қарусыз қорғану деген сөзінің қысқартылған түрі). Күрестің бұл түрін қазақ, грузин, әзірбажан, татар т.б. халықтардың ұлттық күрестерінің айла-тәсілдері негізінде белгілі маман **Аркадий Харлампиев** (1938) құрған.

Сурет 2. Дзюдо күресіндегі айла-тәсіл техникасын қолдану сәтті

Самбоның спорттық және әскери түрі бар. Әскери самбоның қорғаныс және арнайы деген екі түрі бар. Самбо күресінде балуандар арнайы белдікті шапан киеді, күрес кезінде белдіктен, жеңнен, шапанның кез келген жерінен, сондай-ақ, қол мен аяқтан ұстап, әдіс қолдануға болады. Самбода әдіс қолданушы балуан тік тұрып, қарсыласының жауырынын кілемге тигізсе немесе буындарды ауырту әдісін қолданғанда, қарсыласы жеңілгендік белгісін берсе ғана таза жеңіс деп есептеледі. Самбодан КСРО біріншілігі 1939 жылдан бастап, ал Еуропа чемпионаты 1972 жылдан өткізіледі. **Елімізде самбо** 1953 жылдан бері дамуда, алғашқы біріншілік 1955 жылы ұйымдастырылды. Самбо күресінен **Асхат Шахаров** – әлемнің үш дүркін чемпионы, **Қанат Байшолақов**, **Бауыржан Садықанов**, **Асқар Шайхиев**, **Арсен Хатип** әлем чемпионы, **Айтжан Шаңғараев**, **Алмас Мұсабеков** Еуропа

чемпионы атанды. Әйелдер арасында **Сәуле Ғабдоллина**, **Айсара Керімбекова**, **Жамал Бозова**, т.б. әлем, Азия жүлделерін алды.

Зерттеу барысында біз келесі нәтижелерге жеттік:

- дене шынықтыру сабағында күрес түрлерінен жасөспірім балаларды үйретудің жалпы тактикалық әдістері анықталды;

- қазақстандағы күрес түрлерінің дамуы туралы талданды;

- спорттық мектептерде күрес түрлерінің техникасы мен тактикасына жасөспірім балаларды үйретудің жалпы тактикалық әдістері сипатталды;

- спорттық мектептерде сабақтан тыс уақытында күрес түрлерінен жасөспірім балаларды үйретудің жалпы тактикалық әдістері мен жаттығуларын дамыту туралы пікірлерімізді практикалық сабақтарда іске асыру жолдарын қарастырдық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

[1] Алимханов Е. Самбо күресін үйретудің негіздері. – Алматы. 2000. – С.120.

[2] Binder D. Teaching Fair Play in schools. A model for successful pedagogy: A paper Presented to the 1st Joint International Session for Responsibles of Higher Institutes of Physical Education. International Olympic Academy. 2017 – P. 35.

[3] Блах В., Елисеев С., Игуменов В., Кулик Н., Мигасевич Ю., Подливаев Б., Селуянов В., Табаков С. Биологические концепции в подготовке борцов (самбо, дзюдо). – М., 2005. – С.25-94.

[4] Bjelica B., Joksimović M., Seisenbekov Y., D’Onofrio R., Perovic T. The effects of pilates programs on motor skills and morphological characteristics of women //Ita. J. Sports Reh. – 2018. – Po.5, 2. – P.1063-1074.

[5] Горелик В.В., Беляев В.С., Филиппова С.Н., Чумаков Б.Н. Особенности психофизиологической адаптации учащихся 11-16 лет к учебным и физическим нагрузкам, детерминированные типами их вегетативной регуляции //Человек. Спорт. Медицина. – 2018. – Т.18. – №1. – С.20-32.

[6] Dill D. The economy of muscular exercise //Phisiol. Rev.-Vol. 16. 1936. – P.263-291.

[7] Дуркин П.К., Лебедева М.П. К проблеме воспитания личной физической культуры у школьников и студентов //Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2000. – №2. – С.50-53.

- [8] Қаражанов Б. Қазақ дене тәрбиесі институты. – Алматы, 1991. – С.26-43.
- [9] Қойшыбек К. Спорттық жарыстарға қатысушы балуанның көпжылдық дайындығы. – Алматы, 2005. – С.130.
- [10] Corbin S. Physical Fitness in the K-12 curriculum. Some defensible solutions to perennial problems //Journal of Physical Education, Recreation and Dance. – 1988. – №7. – P.10-12.
- [11] Maslow A.H. Motivation and Personality /A.H.Maslow. – New York, 1954. – P.65-86.
- [12] McClelland D.C. The Achievement Motivation /D.C. McClelland, J.W. Atkinson. – New York, 1953. – P.11-27.
- [13] Olympic School Project. – Melbourn, 1989. – P.44.
- [14] Сапарбаев М.Б. Подготовка учителей физкультуры. – Алматы, 1992. – С.286.
- [15] Сейсенбеков Е.К. Дене шынықтыру және спорт теориясы мен әдістемесі. – Астана: ЕҰУ, 2011. – С.431.
- [16] Сейсенбеков Е.К. Білім алушының жеке дене мәдениетін тәрбиелеудің педагогикалық әдістері //Педагогика және психология. – 2016. – №1(26). – С.118-122.
- [17] Сейсенбеков Е.К. Спорт теориясы мен әдістемесі. – Астана, 2013. – С.330.
- [18] Табаков С.Е., Новик С.А. Инновационные технологии в спортивных единоборствах. – Москва, 2005. – С.24-76.
- [19] Туманян Г.С. Школа мастерства борцов, дзюдоистов и самбистов. – Москва, 2006. – С.11-89.

References:

- [1] Alimhanov E. Sambo kuresin ujetudin negizderi. – Almaty. 2000. – S.120.
- [2] Binder D. Teaching Fair Play in schools. A model for successful pedagogy: A paper Presented to the 1st Joint International Session for Responsibles of Higher Institues of Phisical Education. International Olympic Academy. 2017 – R. 35.
- [3] Blah V., Eliseev S., Igumenov V., Kulik N., Migasevich YU., Podlivaev B., Seluyanov V., Tabakov S. Biologicheskie koncepcii v podgotovke borcov (sambo, dzyudo). – M., 2005. – S.25-94.
- [4] Bjelica B., Joksimović M., Seisenbekov Y., D’Onofrio R., Perovic T. The effects of pilates programs on motor skills and morphological characteristics of women //Ita. J. Sports Reh. – 2018. – Po.5, 2. – P.1063-1074.
- [5] Gorelik V.V., Belyaev V.S., Filippova S.N., CHumakov B.N. Osobennosti psihofiziologicheskoy adaptacii uchashchihhsya 11-16 let k uchebnym i fizicheskim nagruzkam, determinirovannye tipami ih vegetativnoj regulyacii // CHelovek. Sport. Medicina. – 2018. – T.18. – №1. – S.20-32.
- [6] Dill D. The economy of muscular exer cise //Phisiol. Rev.-Vol. 16. 1936. – P.263-291.
- [7] Durkin P.K., Lebedeva M.P. K probleme vospitaniya lichnoj fizicheskoy kul’tury u shkol’nikov i studentov // Fizicheskaya kul’tura: vospitanie, obrazovanie, trenirovka. – 2000. – №2. – S.50-53.
- [8] Karazhanov B. Kazak dene tarbiesi instituty. – Almaty, 1991. – S.26-43.
- [9] Kojshybek K. Sporttyk zharystarga katysushy baluannyn kopzhyldyk dajyndygy. – Almaty, 2005. – S.130.
- [10] Corbin S. Physical Fitness in the K-12 curriculum. Some defensible solutions to perennial problems //Journal of Physical Education, Recreation and Dance. – 1988. – №7. – P.10-12.
- [11] Maslow A.H. Motivation and Personality /A.H.Maslow. – New York, 1954. – P.65-86.
- [12] McClelland D.C. The Achievement Motivation /D.C. McClelland, J.W. Atkinson. – New York, 1953. – P.11-27.
- [13] Olympic School Project. – Melbourn, 1989. – P.44.
- [14] Saparbaev M.B. Podgotovka uchitelej fizkul’tury. – Almaty, 1992. – S.286.
- [15] Sejsenbekov E.K. Dene shynyktyru zhane sport teoriyasy men adistemesi. – Astana: EUU, 2011. – S.431.
- [16] Sejsenbekov E.K. Bilim alushynyn zheke dene madenietin tarbieleudin pedagogikalyk adisteri //Pedagogika zhane psihologiya. – 2016. – №1(26). – S.118-122.
- [17] Sejsenbekov E.K. Sport teoriyasy men adistemesi. – Astana. 2013. – S.330.
- [18] Tabakov S.E., Novik S.A. Innovacionnye tekhnologii v sportivnyh edinoborstvah. – Moskva, 2005. – S.24-76.
- [19] Tumanyan G.S. Shkola masterstva borcov, dzyudoistov i sambistov. – Moskva, 2006. – S.11-89.

Технические приемы обучения видов борьбы на уроках в основе борьбы Қазақ күресі

А. Советханов¹, С. Ташиболатов¹, Н. Шыныбек¹, Г. Ашимханов², Ф. Айтбаева²

¹Региональный социально-инновационный университет (Шымкент, Казахстан)

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая (Алматы, Казахстан)

Аннотация

В школьной программе физической культуры борьба, как раздел спорта «Единоборства», относится к национальным традициям, которая совместно развивается с национальной культурой. Воспитывающий подрастающее поколение в духе героизма, чести, отважности – этот вид спорта предназначен для детей старших классов. Широко применяя в быту, социальной жизни кочевников, этот традиционный вид спорта в основном встречается на различных пиршествах, игрищах, поминках и в других культурно-массовых мероприятиях как разновидность спортивных состязаний. Источник древних игрищ, где куется ловкость, сила, героизм, отважность. Среди народов мира борьба как показатель массовых игр, имеет общие исторические корни наряду с другими играми. Но, в каждой стране имеются свои виды борьбы, их приемы различны. Виды борьбы с возникновением, формированием, развитием, расцветом и этапами совершенствования остаются как историческое национальное и ценностное наследие. Не уменьшая традиции и ценности видов борьбы в цивилизованном мире, успешно продвигаются различные мероприятия, которые и в дальнейшем пропагандируют благие цели человечества. С приобретением независимости, в Казахстане начали успешно развивать и добиваться успехов на мировых аренах по национальной борьбе «Қазақ күресі».

Ключевые слова: спортивная тренировка, виды борьбы, виды приемов, методы обучения.

Technical methods of teaching types of wrestling in the lessons at the heart of the struggle Qazaq kuresy

A. Sovetkhanov¹, S. Tashbolatov¹, N. Shynybek¹, G. Ashimkhanov², F. Aitbaeva²

¹Regional Social Innovation University (Shymkent, Kazakhstan)

²Abay University (Almaty, Kazakhstan)

Abstract

In the school curriculum of physical education, wrestling, as a section of the “Martial Arts” sport, refers to national traditions, which are jointly developing with national culture. Educating the younger generation in the spirit of heroism, honor, courage – this sport is designed for high school children. Widely applying in the life and social life of nomads, this traditional sport is mainly found at various feasts, games, commemorations and other cultural events as a kind of sports. The source of ancient pastimes, where agility, strength, heroism, courage are forged. Among the peoples of the world, wrestling as an indicator of mass games has common historical roots with other games. But, each country has its own types of struggle, their methods are different. Types of struggle with the emergence, formation, development, flowering and stages of improvement remain as a historical national and valuable heritage. Without diminishing the traditions and values of the types of struggle in the civilized world, various events are being successfully promoted, which will further promote the good goals of mankind. With the acquisition of independence, Kazakhstan began to successfully develop and succeed in the world arenas of the national wrestling «Qazaq Kuresi».

Keywords: sports training, types of wrestling, types of techniques, training methods.

Редакцияға 06.10.2019 қабылданды.